

Särtryck ur
VÅR FÅGELVÄRLD
Årg. 21 1962 Nr 1

Fågelsträcket vid Falsterbo år 1958

(Meddelande från Falsterbo fågelstation 20)

Av

SVEN MATHIASSEN

Summary: The bird migration at Falsterbo (Scania, SW Sweden) in 1958. Report from Falsterbo Bird Station No. 20.

Fågelsträcket vid Falsterbo år 1958

(Meddelande från Falsterbo fågelstation 20)

Av

SVEN MATHIASSEN

Under år 1958 var Falsterbo fågelstation bemannad från den 1 juni till den 30 november. Observationer över dagflyttande fåglar utfördes i stora drag enligt metoder, för vilka redogjorts i tidigare stationsmeddelanden. Under tiden 1 juli till 31 augusti genomfördes dock ett program med heldagsobservationer; två observatörer var anställda under denna tid och tjänstgjorde växelvis under dygnets ljusa del.

Liksom under tidigare säsonger finansierades verksamheten genom anslag från Viltforskningsrådet. Protokoll och stationsdagböcker förvaras i Skånes Ornitologiska Förenings arkiv.

Tjänstgörande observatörer var: OVE ANDERSON 1.6.—30.10., 1.—16.11. samt 20.—30.11., INGEMAR GLIFBERG 1.—31.7., RUNE GERELL 1.—2.8., ANDERS EDFELDT 3.—21.8., SVEN MATHIASSEN 22.—23.8., 17.—19.11., LEIF ROSÉN 24.—28.8., INGVAR LENNERSTEDT 29.—31.8. samt NIELS ROSENBERG 20.—24.10.

Höststräckets allmänna förlopp år 1958

S o m m a r m å n a d e r n a s (j u n i — j u l i) sträckaktivitet domineras av starar, skrattnåsar, fiskmåsar och tornsvalor. Sålunda registrerades 192.000 ex. av den förstnämnda arten och 21.000, 18.000 resp. 17.000 ex. av de senare. Sommarsträck av en del senhöststräckande småfåglar registrerades. Hämplingens sommarsträck vid Falsterbo har tidigare påtalats (RUDEBECK 1950, ULFSTRAND 1959). Denna sommar noterades 47 sträckande ex. Även sånglärka (18 ex.), ängsfiplärka (14 ex.) och kornsparv (7 ex.) flyttade ur landet under denna tid, liksom ringduva (68 ex.) och blåduva (13 ex.). I övrigt sträckte svalor, vadare och änder i växlande antal. Bland mindre vanliga förbiflyttare kan nämnas svart kråka och sillgrissla.

Den tidigaste hösten (augusti) bildar en brytnings-tid. Då ökas aktiviteten för många sensommarsträckande arter samtidigt som höstens element visar sig.

Starens sträck mattades emellertid av (endast 6.513 ex. antecknades). Trädpiplärkan kulminerade (18.000 ex.), liksom gulärnan (14.600 ex.), hussvalan (3.100 ex.) och backsvalan (4.500 ex.). Kustsnäppa (1.260 ex.), kärrsnäppa (4.700 ex.), rödbena (940 ex.), större strandpipare (1.000 ex.) och strandskata (1.450 ex.) uppvisade för Falsterbo anmärkningsvärt höga sträckantal. Ejdern uppnådde därjämte sin högsta månadssumma för hela året (11.000 ex.). Ett markant inslag i augustiprotokollet utgjorde korsnäbbarna: under sju sträckdagar lämnade 1.390 ex. landet.

En del mindre vanliga arter sträckte under denna månad: gråhakedopping, svart stork, vit stork, brun glada, tretåig mås, bredstjärtad labb, smalnäbbad simsnäppa och ortolansparv.

Under den egentliga hösten (sept. — nov.) kulminerade sträcket. Under september registrerades 250.000 förbiflyttande fåglar fördelade på 87 arter, under oktober noterades 290.000 fåglar av 75 arter medan november endast bidrog med 33.000 ex. av 44 arter. Dominerande var i nämnd ordning under september månad: bofink, ladusvala, stare, bivråk, ejder. Under oktober dominerade bofink, stare, ringduva, ormvråk, hämpling och under november var ordningen: stare, bergfink, ringduva, grönsiska, ejder. Bofink, stare och i viss mån ringduva uppträdde i antal som helt överskuggade övriga arters. Bofinkens summor i september och oktober uppgick således till 192.000 resp. 143.000 ex., staren uppnådde 73.000 ex. i oktober, ringduvan 20.000 i samma månad. Eljest låg månads-siffrorna under 10.000 ex. och för de flesta uppräknade arterna även under 5.000 ex.

Utöver mera regelbundet uppträdande arter noterades under denna sträckperiod: mindre sångsvan, bläsgås, kanadagås, duvhök, ängshök, större skrikörn, brun glada, gråärna, berglärka och lappsparv.

Numerärfluktuationer och några speciella arters uppträdande

Vid en allmän jämförelse mellan data i tab. 1 (sid. 28) och motsvarande uppgifter från åren närmast före 1958 framstår flera påtagliga skillnader. Framhållas kan, att vissa andfåglar uppvisar påfallande låga siffror (dock ej skedand), och detsamma är förhållandet för sparvhök. Vadarna å andra sidan visar generellt siffror av betydligt högre storleksordning än normalt, vilket också gäller måsarna. Duvorna där-

Tab. 1. Höststräcket 1958: totalantal från Nabben observerade, dagsträckande fåglar under tiden den 2.6.—30.11. 1958. (*The autumn migration in 1958, total number of birds observed on diurnal passage at Nabben 2.6.—30.11. 1958.*)

<i>Gavia arctica</i>	103	<i>F. columbarius</i>	43
<i>G. stellata</i>	3	<i>F. tinnunculus</i>	210
<i>Gavia sp.</i>	37	<i>Falco sp.</i>	4
<i>Podiceps griseigena</i>	1	<i>Falconiformes non det.</i>	1
<i>Podiceps sp.</i>	1	<i>Grus grus</i>	8
<i>Ardea cinerea</i>	128	<i>Haematopus ostralegus</i>	2.109
<i>Ciconia ciconia</i>	1	<i>Vanellus vanellus</i>	9.788
<i>C. nigra</i>	1	<i>Charadrius hiaticula</i>	1.320
<i>Anas platyrhynchos</i>	539	<i>Ch. dubius</i>	3
<i>A. crecca</i>	455	<i>Ch. alexandrinus</i>	6
<i>A. querquedula</i>	5	<i>Ch. squatarola</i>	171
<i>A. penelope</i>	976	<i>Ch. apricarius</i>	317
<i>A. acuta</i>	232	<i>Charadrius sp.</i>	47
<i>A. clypeata</i>	473	<i>Arenaria interpres</i>	70
<i>Aythya marila</i>	1	<i>Gallinago gallinago</i>	470
<i>A. fuligula</i>	162	<i>Numenius arquata</i>	516
<i>A. ferina</i>	6	<i>N. phaeopus</i>	133
<i>Bucephala clangula</i>	203	<i>Numenius sp.</i>	25
<i>Melanitta fusca</i>	328	<i>Limosa limosa</i>	9
<i>M. nigra</i>	330	<i>L. lapponica</i>	327
<i>Somateria mollissima</i>	25.699	<i>Tringa ochropus</i>	48
<i>Mergus serrator</i>	6	<i>T. glareola</i>	301
<i>M. merganser</i>	26	<i>T. hypoleucos</i>	134
<i>Tadorna tadorna</i>	420	<i>T. totanus</i>	1.942
<i>Anser anser</i>	111	<i>T. erythropus</i>	80
<i>A. fabalis</i>	79	<i>T. nebularia</i>	272
<i>A. albifrons</i>	5	<i>Calidris canutus</i>	1.367
<i>Branta bernicla</i>	6	<i>C. minuta</i>	17
<i>B. leucopsis</i>	311	<i>C. temminckii</i>	4
<i>B. canadensis</i>	5	<i>C. alpina</i>	8.061
<i>Anser/Branta</i>	20	<i>C. ferruginea</i>	106
<i>Cygnus olor</i>	268	<i>Crocethia alba</i>	24
<i>C. cygnus</i>	78	<i>Limicola falcinellus</i>	3
<i>C. columbianus</i>	7	<i>Philomachus pugnax</i>	407
<i>Cygnus sp.</i>	16	<i>Recurvirostra avosetta</i>	176
<i>Anseriformes non det.</i>	2.161	<i>Phalaropus lobatus</i>	1
<i>Aquila chrysaetos</i>	1	<i>Charadrii non det.</i>	158
<i>A. clanga</i>	1	<i>Stercorarius parasiticus</i>	23
<i>Buteo buteo</i>	11.121	<i>S. pomarinus</i>	1
<i>B. lagopus</i>	63	<i>Stercorarius sp.</i>	2
<i>Buteo/Pernis</i>	1.140	<i>Larus fuscus</i>	45
<i>Accipiter nisus</i>	3.305	<i>L. argentatus</i>	535
<i>A. gentilis</i>	2	<i>L. canus</i>	17.984
<i>Milvus milvus</i>	35	<i>L. minutus</i>	15
<i>M. migrans</i>	8	<i>L. ridibundus</i>	32.019
<i>Haliaeetus albicilla</i>	2	<i>Larus sp.</i>	2.455
<i>Pernis apivorus</i>	6.431	<i>Rissa tridactyla</i>	1
<i>Circus aeruginosus</i>	39	<i>Chlidonias nigra</i>	39
<i>C. pygargus</i>	1	<i>Hydroprogne tschegrava</i>	15
<i>C. cyaneus</i>	30	<i>Sterna hirundo</i>	29
<i>Pandion haliaetus</i>	64	<i>S. paradisaea</i>	752
<i>Falco subbuteo</i>	19	<i>S. albifrons</i>	189
<i>F. peregrinus</i>	9	<i>S. sandvicensis</i>	86

<i>Sterna sp.</i>	184	<i>A. campestris</i>	89
<i>Uria aalge</i>	1	<i>A. trivialis</i>	19.425
<i>Columba oenas</i>	5.815	<i>A. cervinus</i>	43
<i>C. palumbus</i>	25.818	<i>A. spinoletta</i>	63
<i>Columba sp.</i>	650	<i>Motacilla alba</i>	1.725
<i>Cuculus canorus</i>	4	<i>M. cinerea</i>	1
<i>Apus apus</i>	30.717	<i>M. flava</i>	16.249
<i>Lullula arborea</i>	1.663	<i>Bombycilla garrulus</i>	138
<i>Alauda arvensis</i>	663	<i>Lanius excubitor</i>	2
<i>Eremophila alpestris</i>	6	<i>Sturnus vulgaris</i>	284.701
<i>Hirundo rustica</i>	11.544	<i>Chloris chloris</i>	1.475
<i>Delichon urbica</i>	3.506	<i>Carduelis carduelis</i>	195
<i>Riparia riparia</i>	5.615	<i>C. spinus</i>	6.672
<i>Hirundinidae non det.</i>	1.818	<i>C. cannabina</i>	10.174
<i>Corvus corone corone</i>	1	<i>C. flavirostris</i>	2.177
<i>C. corone cornix</i>	1.338	<i>C. flammea</i>	225
<i>C. frugilegus</i>	121	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	250
<i>C. monedula</i>	6.670	<i>Loxia sp.</i>	4.316
<i>Parus major</i>	4	<i>Fringilla coelebs</i>	330.622
<i>Parus caeruleus</i>	7	<i>F. montifringilla</i>	13.086
<i>Turdus viscivorus</i>	62	<i>Fringilla sp.</i>	1.348
<i>T. pilaris</i>	245	<i>Emberiza citrinella</i>	703
<i>T. philomelos</i>	140	<i>E. calandra</i>	7
<i>T. musicus</i>	49	<i>E. hortulana</i>	3
<i>Turdus sp.</i>	165	<i>E. schoeniclus</i>	318
<i>Oenanthe oenanthe</i>	1	<i>Calcarius lapponicus</i>	4
<i>Erithacus rubecula</i>	1	<i>Plectrophenax nivalis</i>	210
<i>Prunella modularis</i>	102	<i>Passer montanus</i>	66
<i>Anthus pratensis</i>	5.545	<i>Passeriformes non det.</i>	3.078

emot visar låg numerär. Bland småfåglarna är bilden mera mångskiftande. Svalorna är fåtaliga (bäcksvalan undantagen) och samtliga kråkfåglar har anmärkningsvärt låga summor. Piplärkorna ligger emellertid högt. Bland ärlorna registrerades sädesärلان i större mängd

Några kärrsnäppor (*Calidris alpina*) över tången på Nabbens yttersta spets.

Foto: JAN RIETZ.

än under åren närmast innan, men gulärkan var fåtaligare. Starens årssumma ligger några tiotusental lägre än år 1957, dock samma antal högre än 1956 års data. Bland finkarna växlar förhållandet: bofinken var mycket talrik — bergfink, hämpling och grönfink motsatsen.

Om man närmare betraktar de två grupper, vars registrerade antal utmärkes av betydande antingen positiv eller negativ avvikelse, finner man, att det såväl inom den ena som den andra gruppen förekommer såväl ekologiskt som systematiskt skilda fågelarter. Så visar t.ex. vissa rovfåglar antalsökning, andra minskning och detsamma gäller piplärkor, ärlor och finkar. Arter som visar ökning gentemot åren närmast före 1958 har flyttningen huvudsakligen förlagd till tidigare delen av säsongen (juli—augusti), t.ex. vadarna (strandskata, st. strandpipare, rödbena, kärrensäppa m.fl.), skratt- och fiskmåsar, trädpiplärka och sädesärka. Ormvråk och bofink utgör emellertid undantag. Bland arter med minskning finner vi framförallt senhöststräckare (september—november), t.ex. sparvhök, ring- och blåduva, hämpling, grönfink och kråkfåglar. Andfåglarna kan även räknas till denna grupp, ehuru de tidsmässigt delvis ligger på gränsen.

Troligen låter sig dessa fluktuationer främst förklaras genom förskjutning av sträckets geografiska förlopp, och särskilt torde detta gälla de negativa avvikelserna. Bland positiva avvikelser talar i några fall jämförelser med tidigare års sträcksummor och kännedom om förhållandena på andra lokaler (sträckobservationer, häckfågeltaxeringar) för en populationstillväxt som bidragande orsak. I detta sammanhang måste jämväl framhållas den inverkan som den under juli—augusti utsträckta observationstiden måste medföra i form av högre registrerade antal.

Härnadan skall några särskilda arters sträck under år 1958 kommenteras:

a) Skedanden (*Anas clypeata*) visar högre antal än under någon tidigare säsong (473 ex.). Det relativt låga totalantalet till trots kan man nog med visst fog tyda ökningen (1957: 132 ex., 1956: 115 ex.) såsom avhängig av en viss, möjligen lokal populationsstegring. I den till Falsterbo närbelägna Foteviken noterades nämligen detta år påtagligt många skedänder under häckningstid och försommar (MATHIASSEN opubl.).

b) Bläsgås (*Anser albifrons*) och kanadagås (*Branta canadensis*) är nykomlingar i stationens sträckprotokoll. Uppträdandet får ses mot den allmänna ökning dessa arter visar i södra Sverige, den förra arten till följd av sträckomläggning, den senare som resultat av populationstillväxt och utbildning av nya flyttningsvanor.

c) Ormvråk (*Buteo buteo*), pilgrimsfalk (*Falco peregrinus*), blåduva (*Columba oenas*) och trädlärk (*Lullula arborea*) har under en följd av år varit föremål för speciell uppmärksamhet i meddelandena från Falsterbo fågelstation (ULFSTRAND 1959, MATHIASSEN 1957, 1960, 1961). Dessa arters numerär har under en följd av år visat vikande tendens. Årets material bestyrker denna nedgång vad beträffar pilgrimsfalken, endast 9 ex. noterades. Blåduva och trädlärk ligger emellertid i stort sett på samma nivå som under senare år, medan ormvråken visar markant ökning. Från 6.650 registrerade förbisträckare år 1956 och 7.401 ex. år 1957 har antalet förbisträckande ormvråkar innevarande år stigit till 11.121 ex.

d) Skrattnås (*Larus ridibundus*) och fiskmås (*Larus ca-nus*) visade redan år 1957 betydligt högre siffror än under tidigare år. Under år 1958 förstärktes denna uppgång. Skrattnåsen uppvisade sålunda nära 20.000 och fiskmåsen drygt 7.000 flera genomflyttare än år 1957, en ökning med 150 resp. 68 %. En mycket stor del av detta årssträck passerade inom loppet av kort tid. Hälften av skrattnåsarna och 60 % av fiskmåsarne noterades sålunda under två på varandra följande dagar, den 18 och 19 juli. Merparten av återstoden, 29 % av skrattnåsarnas och 31 % av fiskmåsarne årssträck, passerade också koncentrerat — den 25 och 30 juli samt 9 och 17 augusti.

Väderlekssituationen vid tidpunkten för den första kulminationen dominerades av en lågtryckspassage över Kattegatt och södra Götaland. Ovädret nådde Falsterbo på förmiddagen den 16 juli, den 17 juli härskade hård vind (upp till 14 m/sek.) och regn. Under dessa dagar sträckte praktiskt taget inga måsar. På förmiddagen den 18 juli rådde liknande väder; vid 11-tiden hade emellertid lågtrycket passerat, varefter det klarnade upp och vinden avtog. Samtidigt härmed satte det starka måssträcket in.

Ur tabell 2 framgår den aktivitet de båda måsarterna därefter uppvisade. Måsarne sträck uppvisar ett tydligt middags—eftermiddagsmaximum. Detta torde överensstämma med deras normalbeteende inom området vid denna tid av året. Under sträcktiden ser man

Tab. 2. Skrattnåsens och fiskmåsens sträckaktivitet den 18—19 juli. (*Migration activity of Larus ridibundus and Larus canus, on 18th and 19th July.*)

Tidpunkt	(Time)	0300—0600	0600—0900	0900—1200	1200—1500	1500—1800	1800—2100
Skrattnås (<i>Larus ridibundus</i>)	18.7. 19.7.	— 507	— 611	— 1.253	1.987 1.110	2.416 3.017	2.693 2.052
Fiskmås (<i>Larus canus</i>)	18.7. 19.7.	— 65	— 151	— 918	560 1.995	2.844 2.436	1.169 873

under morgon och tidig förmiddag mängder med rastande, födosökande måsar längs Östersjöstranden och Öresundskusten, liksom tidvis uppe på land. Framemot middagstid lättar fåglarna som regel i smärre förband, och ofta begynner det egentliga sträcket vid denna tidpunkt. Den sena aktiviteten, efter kl. 18.00, som framgår av tabell 2, torde delvis anknyta till sovsträck (mot sovplatser på revlarna kring Måkläppen).

Bakgrunden till årets höga måssiffror ligger helt naturligt till viss del i den förlängda observationstiden. Därjämte torde emellertid även andra förhållanden ha inverkat.

e) R i n g d u v a n (*Columba palumbus*) visar det lägsta antal som någonsin noterats vid Falsterbo, 25.818 ex.

Arten har ansetts öka starkt som häckfågel i vårt land under senare år. Data från Falsterbo talar inte häremot. Falsterbosiffrorna torde emellertid, trots artens ganska ledlinjebundna sträckbeteende och stora koncentration till lokalen, inte vara helt tillförlitliga för jämförelser skilda år emellan. Det torde nämligen regelbundet inträffa att stora duvflockar, över tusentalet ex., under speciella situationer sträcker ut längs skånska sydkusten utan att passera Falsterbo. Tidvis flyger duvflockarna över Falsterbohalvön på så stor höjd att observationerna försvåras, varvid vissa flockar lätt kan förbises av observatören. Växlingar i dessa förhållanden bidrager till att under vissa år ge årssiffrorna en mindre grad av tillförlitlighet. Innevarande års låga siffror är med säkerhet påverkade av förskjutningar av sträckets geografiska förlopp.

En intressant sträcksituation bokfördes den 12 oktober. Uppemot 20.000 ringduvor var denna dag i rörelse över Falsterbohalvön. Detta till trots noterades endast 2.819 duvor lämna Sverige. Normalt brukar ringduvorna visa intensivast sträck under klara, soliga och kyliga dagar. Väderlekssituationen kring här aktuella massuppträdande

var ovanlig. Ett lågtryck passerade södra Götaland på väg mot nordost, luften var fuktmättad och himlen helmulen, tidvis rädde lätt regn. Vindriktningen var växlande, slutligen nordostlig.

Oberoende av observatörerna vid Nabben noterade jag i denna väderlek kl. 07.25 en enorm duvflock över Ljungen. Flocken passerade i västlig riktning och hade formen av ett långt band, sträckande sig över Ljungens hela längd. Individantalet fastställdes till ca 12.000 ex. Under den därpå följande halvtimmen passerade ytterligare duvflockar, 1.500+1.500+300 ex., i västlig riktning.

Vid observationspunkten på Nabben fick man kontakt med den stora duvflocken kl. 07.40, varefter en intressant scen utspelades på platsen. Flocken splittrades före utsträcket. En flock på 5.000 ringduvor inledde och sträckte ut över havet. Efter en kort stund (5 min.) återvände hälften av flocken, dessa duvor blandade sig med cirklande flockar inne över Falsterbo. (Observatören antecknar: »Minst 10.000 i rörelse över halvön», vilket antal jämte de 2.500 vilka fortfarande befann sig över havet stämmer väl med mina anteckningar från Ljungen.)

Fram till kl. 09.22 vidtog nu ett omväxlande ut- och insträck av de stora duvflockarna. De utsträckande duvorna mötte ofördelaktigt väder (regn) vid Danmark och vände till största delen åter mot Sverige.

Vid min egen observationspunkt på Ljungen var sträckrörelserna entydigt riktade mot väster fram till 07.55, varefter ett ostligt orienterat sträck vidtog. Under eftermiddagen kunde inte en enda duvflock iakttas på halvön.

Påföljande dag — den 13 oktober — sträckte 2.763 ringduvor enligt stationens protokoll, varefter ett uppehåll i sträcket ägde rum intill den 17 oktober då 6.278 duvor inregistrerades. Huruvida dessa duvor hade något samband med de enorma, vändande duvflockarna kan ingen avgöra. Det kan anses troligt att duvorna som sträckte den 13 oktober är identiska med en del av den stora flocken, de övrigas samband är mera ovisst. Kanhända lämnade en del av den stora duvflocken Sverige över andra områden än Falsterbohalvön.

f) K o r s n ä b b (*Loxia sp.*). Ytterst få av de s.k. invasionsarterna visade någon aktivitet denna säsong. Bland mesarna var sträckrörelserna nästan obefintliga, bland spettar, nötkråkor och nötskrikor helt.

Det synes därför ganska märkligt att inte mindre än 4.316 korsnåbbar registrerades. Redan i augusti var sträcket omfattande. Under de sju dagar arten sträckte noterades 1.387 ex., medan september bidrog med 2.361 ex. (16 sträckdagar) och oktober lämnade 568 ex. (fördelade på 14 dagar).

Några mindre vanliga arters sträckuppträdande

Under senare års Falsterboverksamhet har uppmärksamheten kommit att inriktas på några mindre vanliga arters uppträdande. Det har sålunda fastslagits att arter som tidigare sällan eller knappast alls anträffats i trakten numera är årligen representerade. Bland dessa arter skall följande framhållas:

D u v h ö k e n (*Accipiter gentilis*) är en mycket ovanlig företeelse i sydvästra Skåne. RUDEBECK (1950) framhåller dess sällsynthet som sträckfågel i Falsterbo. Under observationerna 1942—1944 sträckte sålunda endast ett ex. Under åren 1949—50 samt 1952—54 noterades likaledes endast en sträckande duvhök. I allt således två duvhökar under åtta års observationer.

Under efterföljande år har arten varit betydligt bättre representerad. År 1955 sträckte sålunda enligt stationens journaler fyra ex., år 1956 sträckte ett ex., men flera visade sig på Falsterbohalvön, år 1957 noterades ej mindre än sex ex., medan två ex. bokfördes 1958. Arten har således varit årligen förekommande sedan 1955 och 13 ex. har antecknats under fyra års verksamhet. Duvhöken är fortfarande en av de mest sällsynta bland de fåglar som visar sig vid Falsterbo, men otvetydigt har en viss förändring i uppträdandet skett.

Än mer än duvhöken har **b r u n a g l a d a n** (*Milvus migrans*) och **s v a r t k r å k a n** (*Corvus c. corone*) under senare år blivit årligen företrädande. Den förra arten uppträdde innevarande år med åtta ex. (den högsta siffran hittills), medan svartkråkan efter fjolårets »massuppträdande» (jfr MATHIASSEN 1961:233) var fåtalig, endast ett ex. sträckte (5 juli), medan två ex. gjorde sträckförsök (20 juli).

Under år 1957 var **d v ä r g m å s** (*Larus minutus*) och **s v a r t t ä r n a** (*Chlidonias nigra*) osedvanligt talrika. Även innevarande år uppträdde de i antal, vilka ligger högt — dock betydligt lägre än fjolårets.

L a p p s p a r v e n (*Calcarius lapponicus*) har under de senaste tre åren uppmärksamats vid flera tillfällen än tidigare. Före år 1955 finns endast två sträckfåglar omnämnda (ett ex. 1950, ett ex. 1954). Under åren 1956—1958 registrerades tio, sex resp. fyra ex. av arten.

Ejderns sträckbeteende samt några drag ur artens populationsutveckling

Ejdern är en årligen såväl under vår- som höststräcket i stort antal vid Falsterbo passerande förbisträckare. Dess flyttning förlöper utdragen över lång tid. Från mars till december försiggår en nästan daglig passage av flyttande ejdrar. Under våren passerar de på väg mot häckplatserna, på sommaren sker »ruggningssträck» och på eftersommaren börjar höstflyttningen mot vinterkvarteren.

Vid Falsterbo fågelstation har observationer bedrivits under tre vårar (1955—1957), varvid en bild av det mot häckplatserna riktade ejdersträcket erhållits. Under dessa vårobservationer (1.4.—31.5. 1955 och 1957, 1.4.—15.5. 1956) registrerades 2.034 ex. år 1955, 3.224 ex. år 1956 samt 3.050 ex. år 1957.

Antalen kan synas förvånande låga vid jämförelser med under hösten vid stationen bokförd förbiflyttning och vid jämförelse med det sträck som genom Öresund under våren passerar söderut. För att rätt förstå Falsterbosiffrorna måste vi därför betrakta det geografiska förlopp som vårens ejdersträck beskriver i västra och sydvästra Skåne. I huvuddrag torde detta framgå av fig. 1.

Observationer i norra Öresund visar ett starkt, sydriktat ejdersträck. Även i södra Öresund flyger ejdrar i stort antal mot söder. Ytterst få av dessa sydsträckande (mot häckplatser inne i Östersjön flygande) ejdrar når emellertid under normala förhållanden observationsplatsen vid Falsterbo. Det vid Falsterbo noterade ejdersträcket anländer huvudsakligen från en mer eller mindre västlig riktning.

Ofta framhålles att ejdern under sin flyttning mot häckplatser i Östersjön passerar Öresund i stora förband, vilka huvudsakligen flyttar rakt söderut genom sundet för att hellre runda Skåne än att bege sig rakt österut över skånska inlandet. Detta torde vara en sanning med tidvis stor modifikation. Visserligen går ett starkt ejdersträck genom södra Öresund, men det rundar aldrig Falsterbohalvön. I sydvästra Skåne tvärras nästan samtliga flockar över land vid Ljungshusen eller via Foteviken. De ejdrar som når dessa trakter utgör helt

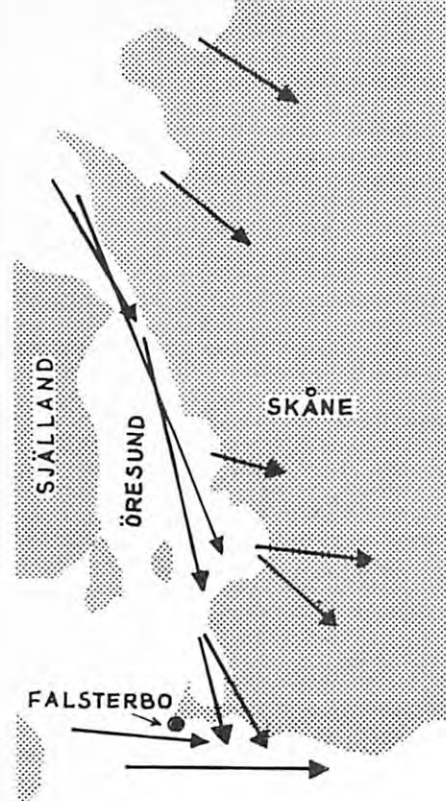

Fig. 1. Schematisk framställning av ejderns (*Somateria mollissima*) sträck i Öresundsområdet. Falsterbo fågelstations observationsplats är utmärkt med en svart punkt. (Outline of the spring-migration of *Somateria mollissima* in the Öresund area. The observation point at Falsterbo is marked by a dot.)

Fig. 2. Ejderflock (*Somateria mollissima*). Foto: G. HANSSON.

visst en betydande del av det genom Öresund norrifrån kommande sträcket, men stora skaror slussas därjämte över land i ostliga till sydostliga riktningar i buktarna längre norrut.

Redan vikarna i nordvästra Skåne fångar en del sträckande ejderflockar, vilka där (dock i ytterst ringa omfattning) söker sig över land. Huvudsakligen är det i Lommabukten och slutligen Foteviken—Höllviken som ejdrarna passerar land. Strax söder om Lund (11 km från Öresund) har jag själv vid olika tillfällen noterat från några hundratal till uppemot tusentalet mot öster—sydost sträckande ejdrar. Under observationer i samma trakt den 13, 14 och 18 april 1958 samt 3 och 4 april 1959 noterade R. HANSSON (*in litt.*), att i stort sett lika många ejderflockar sträckte över land i ostliga riktningar som söderut

genom Öresund (sammanlagt: söderut genom Öresund 13.780 ex., österut över land 11.820 ex.).

Av de ejdrar som fortsätter söderut genom Öresund passerar huvudmassan land vid Ljunghusen. Tidvis kan dock stora mängder flyga mot sydost över Foteviken och sålunda tvära över Söderslätt. De över land flygande ejderflockarna flyger som regel mycket högt, vilket torde bidra till att de ofta förbises.

De båda strömmarna av flyttande ejdrar, den från väster (vid Falsterbo registrerade) och strömmen genom Öresund, konvergerar längs södra och östra Skånekusten. Varifrån leder de sitt ursprung? Ringfynd av Östersjö-ejdrar (från Finland, Öland, Gotland och Bornholm) visar att dessa i stor utsträckning övervintrar kring danska öarna (DANIELSSON 1958, SALOMONSEN 1953). Särskilt finner vi dem mellan Själland och Jylland. Kan det tänkas att Själland delar de mot öster uppbrytande ejderskarorna i två strömmar, en som tvingas ner genom Öresund och en som sträcker rakt österut söder därom? Den genom Öresund gående strömmen måste därjämte upptaga de ejderflockar vilka från Kattegatt söker sig mot söder.

Höstens ejdersträck, från juli t.o.m. november, redovisas i tabell 3 (nedan). I denna tabell har endast medtagits data från åren 1955—1958; från säsongerna dessförinnan föreligger nämligen ej novemberobservationer. Vi noterar två kulminationer under denna period, i augusti och i oktober. Undantag utgör år 1955.

I juni—juli börjar gudingarnas ruggningssträck mot tillhåll i väster. Flockar med vackra hanar i nästan full praktdräkt drager förbi. Augustisträcket uppbygges troligen också till större eller mindre del

Tab. 3. Ejdersträckets säsongfördelning under åren 1955—1958. (*Seasonal distribution of migrating Eider Ducks in 1955 to 1958. Period of observation: 1st July to 30th November.*)

År (Year)	Månad och antal (Month and numbers)				
	Juli	Augusti	September	Oktober	November
1955	1.521	2.400	6.104	41.814	1.801
1956	1.611	8.900	2.622	11.627	211*)
1957	5.206	12.096	10.602	23.393	6.343
1958	1.117	10.873	4.339	6.222	2.496
Summa (Total)	9.455	34.269	23.667	83.056	10.851

*) Observationerna upphörde den 26.11. (*Observations ceased on 26th November*)

av gudingar, ehuru praktdräkten är mer eller mindre bortruggad. Varifrån de förbi Falsterbo sträckande gudingarna emanerar är ej känt. Runt Gotland och på några andra håll i Östersjön samlas även mängder med gudingar för att rugga.

Augustikulminationen är intressant. Många helt mörka fåglar synes i flockarna, som drager förbi vid denna tid. Förutom gudingar sträcker kanhända nu även en hel del icke fortplantningsdugliga ett- och två-åringar.

Oktoberkulminationen torde uppbyggas av såväl ådor och årets ungskaror som gudingar, vilka ruggat i centrala Östersjön. Årsungarna blir till stor del flygga i slutet av augusti (tidigare i södra Östersjön) men stannar länge vid häckplatserna.

Ejderns årssummor (tab. 4.) vid Falsterbo fågelstation (åren 1949—50, 1952—58) visar en utveckling mot högre numerär. Bland tidigare år uppvisar år 1950 ett förvånande högt antal. Visserligen rapporteras detta år en ökning av häckande ejdrar på några håll i landet (CURRY-LINDAHL 1951), men troligare orsak till det årets höga siffror är kanske en viss sträckomläggning. På samma sätt bryter åren 1955 och 1957 av mot kringliggande års numerär.

Ett påtagligt bevis för ejderns ökning under senare år ges dock genom de anförda siffrorna. Från år 1954 och framåt ligger årssiffrorna sålunda i en helt annan storleksklass än tidigare. Material från Ottenby fågelstation (data inom parentes i tab. 4) ger en motsvarande bild av utvecklingen. Att i detta se ett resultat av de år 1951 skärpta bestämmelserna mot vårfjakt torde ej vara långsökta.

Den sprängvisa ökningen från år 1954 är intressant. Kanske ligger här det direkta beviset för resultatet av de år 1951 genomdrivna

Tab. 4. Årssummor för ejder vid Falsterbo (Årssummor från Ottenby fågelstation inom parentes). (*Annual totals of Somateria mollissima at Falsterbo. Figures within brackets show the corresponding numbers at Ottenby*). Period: Falsterbo 1.8.—31.10., Ottenby 1.6.—31.10.

År (Year)	1950	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Antal (Total)	17.100 (7.227)	5.600 (3.260)	10.600 (7.420)	23.600 (18.000)	50.400 (21.800)	23.147 (23.000)	45.970 (*)	21.834 (*)

*) Ingen observationsverksamhet. (*No observations were carried out.*) Anm. År 1951 registrerades vid Ottenby 7.600 ejdrar; under ytterst ofullständig verksamhet vid Falsterbo noterades 3.900 ex.

skyddsåtgärderna. Ejdern anges bliva könsmogen först vid sitt tredje år. Under år 1951, liksom under efterföljande år, producerades ett ökat antal ejderungar till följd av skyddet. I ungproduktionen skall dessa ungejdrar emellertid först medverka från och med år 1954, då den verkliga ökningen således borde sätta in. Såväl vid Falsterbo som vid Ottenby tycks så också ha skett.

Rariteter och häckfåglar

Avslutningsvis skall nämnas några iakttagelser av mindre vanliga fågelarter samt några andra observationer av intresse.

En gulhämpling (*Serinus canaria*) iaktogs den 22 juli och den 30. i samma månad gjorde ett exemplar sträckförsök. En mindre flugsnappare (*Muscicapa parva*) rastade den 31 augusti. En turturduva (*Streptopelia turtur*) visade sig på Nabben den 30 juni; efter sträckförsök vände den.

Den svarta stork (*Ciconia nigra*), som återfinnes i sträcktabellen (tab. 1) passerade ej halvön på det sätt som andra exemplar av arten iakttagits göra. Detta exemplar anlände redan den 27 augusti och iaktogs då söka skydd för övernattnings på Ljungen. I stationsjournalen finnes antecknat: »Mellan kl. 18.00 och 19.10 cirkade en svart stork över Ljungen. Den slog ned för övernattnings i björkslyet SW fällan.» Påföljande morgon kl. 06.43 sträckte den ut.

Några till tidpunkten mera ovanliga observationer skall anföras. En flock med fyra vinterhämlingar (*Carduelis flavirostris*) uppehöll sig den 27 augusti under några timmar på Nabben, medan två sädgäss (*Anser fabalis*) iaktogs den 27 juli.

Även detta år fastställdes häckning mellan grå kråka (*Corvus corone cornix*) och svart kråka (*Corvus c. corone*) intill fågelstationen. Den 20 juli iaktogs familjen utanför fågelstationen. De tre ungarna var tecknade som den grå kråkan.

Ett massträck av tamduvor (brevduvor) skall nämnas. Mellan kl. 08.24 och kl. 08.26 den 12 juli passerade drygt 2.000 brevduvor. De flög lågt och i en nästan sammanhängande flock och försvann i sydväst. Förklaringen till massförekomsten var ett »brevduvesläpp» i Malmö, där vid 8-tiden enl. uppgift 17.000 tyska brevduvor släpptes. Att endast 2.000 ex. lät sig ledas av kustlinjen mot Falsterbo kan vara av visst intresse.

LITTERATUR

- CURRY-LINDAHL, K. 1951. Något om Sveriges vertebratfauna under 1950. — Sveriges Natur 42: 1—28.
- DANIELSSON, B. 1958. Verksamheten vid Ottenby fågelstation 1957. Medd. nr 23 från Ottenby fågelstation. — VF 17: 177—201.
- MATHIASSEN, S. 1957. Fågelsträckket vid Falsterbo 1952. Medd. från Falsterbo fågelstation 9. — VF 17: 90—104.
- 1960. Fågelsträckket vid Falsterbo år 1956. Medd. från Falsterbo fågelstation 15. — VF 19: 97—127.
- 1961. Fågelsträckket vid Falsterbo år 1957. Medd. från Falsterbo fågelstation 18. — VF 20: 226—240.
- RUDEBECK, G. 1950. Studies on bird migration. — VF, Suppl. 1. Lund.
- SALOMONSEN, F. 1953. Fugletrækket og dets gåder. København.
- ULFSTRAND, S. 1959. Fågelsträckket vid Falsterbo år 1955. Medd. från Falsterbo fågelstation 14. — VF 18: 131—162.

Summary: The bird migration at Falsterbo (Scania, SW Sweden) in 1958. Report from Falsterbo Bird Station No. 20.

Bird observations and other ornithological work were carried out from 1st June to 30th November. The observation method was the same as in earlier years; in July—August, however, observations were made from dawn to twilight.

General features of autumn migration in 1958

Migration in summer (June—July) was dominated by *Sturnus vulgaris* (192.000 individuals), *Larus ridibundus* (21.000 ind.), *Larus canus* (18.000 ind.) and *Apus apus* (17.000 ind.). Migration (low frequency) was noted for *Carduelis cannabina*, *Alauda arvensis*, *Anthus pratensis*, *Emberiza calandra*, *Columba palumbus*, and *Columba oenas*.

August was the culmination period for *Anthus trivialis*, *Motacilla flava*, *Delichon urbica*, and *Riparia riparia*. Some waders showed very high migration figures, e.g. *Calidris canutus*, *Calidris alpina*, *Tringa totanus*, *Charadrius hiaticula*, and *Haematopus ostralegus*.

As usual the great majority of birds passed in the late autumn (September—November). Nearly 600.000 birds were registered.

On the whole, a slight decrease was noted in the annual figures of certain species of birds migrating late in the season while an increase in numbers was noted for some birds migrating in summer or early autumn.

Anas clypeata was more common than in previous years. *Anser albifrons* and *Branta canadensis* were for the first time recorded as migrators at Falsterbo; the former has increased in recent years in the geese-resting localities of Scania, the latter has increased as a breeding bird in Sweden. There were fewer individuals of *Falco peregrinus* than last year, only 9 being noted. This species has gradually decreased during the last ten years. *Larus ridibundus* and *Larus canus* were more numerous than ever before. The extended daily observation period in July—August is to some degree responsible for the high figures, but other factors are probably also involved. The total of *Columba palumbus*, on the other hand, was smaller than in previous years. Changes in migration routes seems to be the most probable explanation.

No irruptions were noted except of *Loxia sp.*: 4.316 Crossbills migrated during August and September.

Migration of some uncommon birds

In earlier days *Accipiter gentilis*, *Milvus migrans*, and *Corvus c. corone* were very rarely recorded as migrators at Falsterbo. Nowadays they are still rare but occur every year in small numbers.

For the last few seasons *Larus minutus*, *Chlidonias nigra*, and *Calcarius lapponicus*, too, have been observed more regularly or in somewhat higher numbers than before.

Migration of the Common Eider (*Somateria mollissima*)

The migration of *Somateria mollissima* extends over a long period. At Falsterbo migrating Common Eiders are observed from March to December.

In spring immense flocks pass the Öresund on their way from wintering areas around the coasts of Denmark to breeding grounds in the Baltic. The number of Common Eiders migrating southwards exceeds tenthousand. However, this large stream of birds rarely touches the observation point at Falsterbo. The normal route passes across southwestern Scania through the bays of Lomma and Foteviken or along the canal at Falsterbo, where the birds have to fly over land and change their direction to the east (cf. the map in Fig. 2). The Common Eiders registered at Falsterbo usually seem to arrive from the west, flying eastwards.

The autumn migration of Common Eider shows two peaks, one in August and one in October (Table 3). The former probably consists of old males ("moult migration"), but evidently also includes some immature, non-breeding birds. The later peak is probably formed by old males (which have moulted in the Baltic), females, and juveniles.

As a result of extended protection, starting in 1951, the population of the Common Eider has increased (Table 4). There is a steep increase in 1954, when young birds hatched in 1951 returned for their first breeding.

Rare birds

Single specimens of *Serinus canaria*, *Muscicapa parva*, *Streptopelia turtur*, *Ciconia nigra*, *Aquila clanga*, and *Stercorarius pomarinus* were recorded.

An interbreeding between *Corvus c. corone* and *Corvus corone cornix* resulted in three juveniles of the same colour as *Corvus corone cornix*.

Manuskriptet inlämnat i januari 1962. Förf:s adress: Naturhistoriska museet,
Slottsskogen, Göteborg SV.
